

"Mevcudat; ... envâr-ı esmaiyesinin gölgeleri..." deniyor Yirminci Mektupta. Mevcudatın hakikatının esma nurlarının gölgesi olması ne anlama geliyor, esma cilvesi olmasından farkı var mıdır?

Vacibü'l-Vücut olan Allah'ın varlığı ile mümkün ül vücut olan mahlukatın varlığı arasında hiç bir fiziki ve harici münasebet yoktur. Aralarındaki tek münasebet, Yaratan ile yaratılan münasebetidir. Yoksa mahlukat, vücutlarını Allah'ın vacip olan varlığından koparmış değillerdir. Böyle düşünmek küfür ve şirktir. Allah ne zatında ne sıfatında ne de varlık boyutunda mahlukata ve mümkünata benzemez, aralarında hiçbir münasebet ve ortaklık yoktur.

"Zayıf gölge" ifadesi Allah'ın varlığı ile mahlukatın varlığını mukayese sadedinde söylenmiş mecazi ve teşbihi bir ifadedir. Yani bütün mahlukatın vücutları toplansa Allah'ın ezeli ve ebedi Vücutuna nispetle zayıf bir gölge gibidir. Burada vacip ile mümkün arasındaki farka işaret ediliyor. Yoksa vacip ile mümkün arasında bir bağ ve rabita oluşturulmuyor.

Eşya, isimler, sıfatlar, şuunatlar ve Zat-ı Akdes arasında mukayese yapıldığı zaman nispi olarak alttan üste doğru makam olarak giderler. Yani eşya isimlere nispet edildiği zaman, yanında gölge gibi kalır, isimler de sıfatın yanında aynı şekilde gölge gibidir, sıfatlar da şuunatların yanında aynı şekilde gölge hükmündedir. Şuunatlar da Zat-ı Akdese nispet edildiği zaman gölge gibi kalır. Şayet isimleri Zat-ı Akdese nispetle düşünecek olursak, Allah'ın zatının yanında gölgenin gölgesi gibi kalır. Üstad Hazretleri bu hiyerarşik sıralamayı çok yerlerde yapıyor.

Mesela, bunlardan bir tanesi şöyledir:

"Nasıl mükemmel, muntazam, san'atlı, saray gibi bir eser, bilbedâhe, muntazam bir fiile delâlet eder. Yani, bir bina, bir dülgerliğe delâlet eder. Ve mükemmel, muntazam bir fiil, bizzarure, mükemmel bir fâile ve mahir bir ustaya, bir dülgere delâlet eder. Ve mükemmel usta ve dülger ünvanları, bilbedâhe, mükemmel bir sıfata, yani san'at melekesine delâlet eder. Ve mükemmel sıfat ve o mükemmel meleke-i san'at, bilbedâhe, mükemmel bir istidadın vücuduna delâlet eder. Ve mükemmel bir istidat ise, âli bir ruh ve yüksek bir zâtın vücuduna delâlet eder."

"İşte, bütün âlemdeki âsâr-ı san'at ve bütün mahlûkat, herbiri birer eser-i mükemmel olduğundan, herbiri bir fiile; ve fiil ise isme; isim ise vasfa; ve vasıf ise şe'ne; ve şe'n ise zâta şehadet ettikleri için, masnuat adedince, birtek Sâni-i Zülcelâlin vücub-u vücuduna

şehadet ve ehadiyetine işaret ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, silsile-i mahlûkat kadar kuvvetli bir tarzda bir mirac-ı marifettir. Hiçbir cihette içine şüphe girmeyen müteselsil bir burhan-ı hakikattir."(1)

Cilve: Kelime olarak bir şeyin görünür ve bilinir hale gelmesi demektir. Allah'ın isim ve sıfatlarının şuurlu mahluklar nazarında kendini görünür ve bilinir hale getirmesi demektir. Bu görünür ve bilinir olmak ise, ancak sanat ve eserlerle mümkündür. Bu yüzden Allah'ın isim ve sıfatları eser ve sanatlar vasıtası ile görünür ve bilinir hale geliyor ki, buna tecelli veya cilve denir. Mesela bütün mevcudat bir cilvedir.

Akis: Allah'ın isim ve sıfatlarının kainat aynasındaki tecelli ve tezahürlerine denir. Nasıl güneş ısı ve ışığı ile bir aynada yansır ise, aynı şekilde Allah'ın isim ve sıfatları da kainat ve mevcudat aynasında yansır ve tecelli eder.

Gölge: Allah'ın varlığı ile mahlukatın varlığını mukayese sadedinde söylenmiş mecazi ve teşbihi bir ifadedir. Yani bütün mahlukatın vücutları, Allah'ın ezeli ve ebedi varlığına nispetle zayıf bir gölge gibidir. Burada **vacip** ile **mümkün** arasındaki farka işaret ediliyor.

(1) bk. [Sözler, Otuz Üçüncü Söz, On Sekizinci Pencere.](#)